

is het vergelijkbaar met een ander -isme, nl. het anti-semitisme. Het is een ideologische legitimering van een door een bepaalde groep voltrokken stigmatiseringsproces, die de macht bezit dit proces effectief te doen zijn. Ik kom hiermee terecht bij de theorieën van Erving Goffman en Howard Becker, die zich beiden in de symbolisch-interactionistische hoek bevinden. De theorie vooronderstelt een machtsongelijkheid en een daarop gebaseerde afhankelijkheid. Wie heeft de macht tot stigmatiseren en waarom moet deze bovenliggende groep tot stigmatisering overgaan? Dat kan alleen maar omdat de afhankelijkheid tussen bovenliggende en onderliggende onomstotelijk is. De macht van de bovenliggende partij kan niet de existentie van de onderliggende weg-wensen². De ongelijke machtsbalans tussen r.k. en niet-r.k. vooronderstelt een meerwaarde bij de niet- rooms-katholieken. Zij is echter voortdurend aan ontwikkelingen blootgesteld; macht is niet statisch. Deze wijzigingen in de machtsbalans tussen protestanten en katholieken in Nederland in de negentiende eeuw zijn het onderwerp van mijn onderzoek. Ze worden zichtbaar in de manier waarop de ideologische legitimeringen worden verwoord. Dat kan men nagaan aan de hand van de geschriften van protestanten die met katholieken in discussie gaan.

Sociologisch gezien is anti-papisme niets. De sociologie verzet zich tegen het reïficerende karakter van de alledaagse omgangstaal³. Stigmatisering kan corresponderend gedrag oproepen: mensen gaan zich naar hun stigma gedragen, zó nodig tegen hun wil. Duitsers hebben soms Joden tot Joden gemaakt. Ook komt het voor, dat men dit stigma als een ere-teken gaat zien: Theodoor Herzl, de vader van het zionisme; *black is beautiful*.

Hiermee annex is het vraagstuk van de eigen identiteit. Identificeert men zichzelf als katholiek, Jood, neger etc., zie Anton van Duinkerken tegenover Mussert: 'Daarom, meneer noem ik mij katholiek'.

Externe identificering kán leiden tot interne aanvaarding. In Nederland is dat gebeurd met de rooms-katholieken en dat heeft geleid tot de zogenaamde emancipatie. Door de externe identificering kreeg een sterk geestelijk leiderschap een kans.

2. Zie: Elias en Scotson, *De gevestigden en de buitenstaanders*, Utrecht 1976.

3. Zie: Elias en Scotson, o.c., 27.